

Portret van Joannes Gevaerts of 'Gevartius' Taxandriamuseum

Joannes Gevaerts is een gevierd rechtsgeleerde en historicus uit Turnhout die bij weinig mensen bekend is. Gevaerts is de zoon van Hubertus, president-schepen in Turnhout, en van Anna Bierens. Joannes zag het levenslicht in Turnhout op 20 januari 1553. Als student gaat hij naar de universiteiten van Keulen en Douai om er zich te verdiepen in canoniek en civiel recht.

In 1585 wordt hij advocaat bij de Raad van Brabant. Joannes evolueert tot een gevierd raadsman. Hij huwt Cornelia Aerts(ens), dochter van de burgemeester van Bergen op Zoom. Het gezin krijgt vijf kinderen, onder wie Jan Gaspar Gevaerts, de laatste humanistische stadssecretaris van Antwerpen en bevriend met Rubens. Cornelia Aerts overlijdt in 1597. Twee jaar later wordt Joannes Gevaerts stadssecretaris van Turnhout. Gevaerts geniet een groot aanzien als geschiedschrijver en als rechtsgeleerde. Een Liber amicorum dat onlangs in het bezit kwam van het Museum Plantijn-Moretus, geeft inzicht in het groot aantal belangrijke humanisten die hij tot zijn vrienden mocht rekenen. Na het overlijden van zijn echtgenote, wordt Gevaerts priester. Wanneer hij is gewijd, is niet bekend. In 1605 benoemt bisschop van Antwerpen Miraeus hem tot edel gegradueerd kanunnik van het kapittel van de Onze-Lieve-Vrouwekathedraal te Antwerpen.

Gevaerts speelt ook een rol in de vredesonderhandelingen tijdens de Tachtigjarige Oorlog als bemiddelaar tussen de Spaanse overheid en de opstandige Republiek in het noorden. In december 1606 wordt hij, samen met de Gelderse Jonker Walraven van Wittenhorst, door Aartshertog Albrecht naar de Verenigde Provinciën gezonden om de mogelijkheden van een bestand of van vrede te bespreken. De Staten-Generaal in Den Haag ontvangen hen in januari 1607. Daar stellen ze een akte van acceptatie van wapenstilstand of vrede voor. Deze leidt ertoe dat de Staten-Generaal instemmen om eerst een wapenstilstand voor acht maanden aan te gaan.

Op 30 april 1609 wordt Joannes Gevaerts officiaal van het bisdom Antwerpen. Vier jaar later volgt zijn benoeming tot aartspriester en hij legt zijn eed af voor het kapittel. Na enkele dagen, op 30 april 1613, overlijdt hij echter.

Bij de aankoop van het schilderij in 1960 is nog een signatuur aanwezig (C. de Vos), evenals het wapenschild van de familie Gevaerts op de rug van de zetel. De achtergrond is opgevuld met een rood gordijn. Bij de restauratie na de koop stelt men vast dat deze elementen niet origineel zijn. Men verwijdt ze. Van onder het gordijn komt een venster met een vredesduif tevoorschijn. Een duif met palmtak in de bek verwijst symbolisch naar vrede en verzoening, een referentie naar Gevaerts' missie naar Den Haag. Maar toenmalig stadsarchivaris P.J. Heuvelmans biedt een andere verklaring. Bij het overlijden van Cornelia Aerts in 1597 zou in de lijkkamer een tortelduif – 'zinnebeeld der reine liefde' - binnengevlogen zijn. Gevaerts zou de duif gevangen hebben en ze is bij hem gebleven tot ze stierf van ouderdom, 'zonder te zyn opgesloten'. Voor Gevaerts is dit een teken van God die hem wil overtuigen nooit meer te hertrouwen: ook de tortelduif paart slechts eenmaal. De slangen verwijzen naar voorzichtigheid (Mattheüs 10:16). De engelenvleugels zijn een referentie naar de boodschappers van het ware licht; de leeuw met wereldbol staat voor waakzaamheid en macht; de hoorn des overvloeds als symbool van welvaart en rijkdom.

Het schilderij is door Edith Greindl opgenomen in haar publicatie over Cornelius De Vos. Zij beweert dat het werk postuum geschilderd is. Wijlen stadsarchivaris Harry de Kok deelt deze mening. Hij wijst op de houding van het hoofd met neergeslagen ogen. Volgens de Kok is het werk in opdracht van Gevaerts' zoon Gaspar vervaardigd om als pendant te dienen voor het schilderij dat Rubens van deze humanist contereitte. Beide schilderijen hebben ongeveer dezelfde afmetingen.

Blijft de vraag of het schilderij van Joannes Gevaerts door de Vos is geschilderd. De veilingcatalogussen van 1904 en 1960, evenals de auteurs Greindl en Muls, antwoorden positief. Het boek *Turnhout. Groei van een stad* plaatst echter een vraagteken achter het auteurschap.

Tekst: Prof. dr. Fred Stevens
Foto: Bram Luyts

Archief & Musea Turnhout

Gegevens:

- Ca. 1628
- Olieverf op paneel,
- Afmetingen: 120 x 98 cm

Inventaris:

- Inventarisnummer: T01766
Taxandriamuseum, Begijnenstraat 28 - 2300 Turnhout

Meer info:

- Edith Greindl, *Cornelle de Vos, portraitiste flamand (1584-1651)*, Brussel, 1944, Editions de la Librairie encyclopédique
- Harry de Kok, Eugeen Van Autenboer e.a., *Turnhout. Groei van een stad*, Turnhout, 1983, Uitgave Culturele Raad

Het object van de maand is een initiatief van Archief & Musea Turnhout. De objectfiche van dit of van een ander object kan steeds geraadpleegd worden op onze websites (doorklikken naar Object in de kijker).

Archief & Musea Turnhout • Druivenstraat 18 • B-2300 Turnhout

Tel: +32 14 44 33 98 • www.archiefenmuseaturnhout.be

v.u.: Paul Van Miert, Campus Blairon 200, B-2300 Turnhout